

Jaaroverzicht Ondernemend Nederland

Bedrijfsleven 2014

Samenvatting

Het aantal bedrijven groeit gestaag met 5%. Dit wordt voornamelijk veroorzaakt door het grote aantal zzp'ers. Vergeleken met het jaar 2013 nam het aantal startende bedrijven met een kleine 1,2% af. Ook het aantal opheffingen en faillietverklaringen nam af; een voorteken voor een herstellende economie.

Ondernemend Nederland

Nederland is de afgelopen jaren een land geworden waar de dienstensector stevig is gegroeid. In deze sectoren zie je dan ook de meeste starters, maar ook de grootste aantal stoppers. De verdeling van ondernemend Nederland slaat ook door naar een enorme sterke groei van kleine bedrijven. 99% van de startende bedrijven in Nederland is eenmanszaak of mkb-klein tot 20 werkzame personen.

Door onder andere een veranderende economie, e-innovaties, fast-to-market producten en slimme dataoplossingen zie je dat de traditionele ondernemingen het zwaar te verduren hebben. Wanneer de druk te hoog wordt leggen zij het loodje, wanneer het bedrijf succesvol is liggen investeerders uit andere landen op de loer. Het aantal grotere mkb-bedrijven en het Grootbedrijf zijn twee segmenten die het moeilijk hebben. Ondanks de moeilijke tijden die wij achter ons laten zijn de ondernemers positief over wat hen in 2015 te wachten staat.

De profielen van de ondernemers blijven vrijwel gelijk aan voorgaande jaren. De gemiddelde leeftijd van ondernemers ligt op 47 jaar en de gemiddelde starter is 37 jaar. De verhouding man / vrouw is 2/3 man en 1/3 vrouw. De herkomst van de grootste groep ondernemers is logischerwijs Nederland en zo'n 14% is van oorsprong afkomstig uit een ander land.

Leeswijzer

In hoofdstukken met dit icoon gaat het over bedrijven.

In hoofdstukken met dit icoon gaat het over personen.

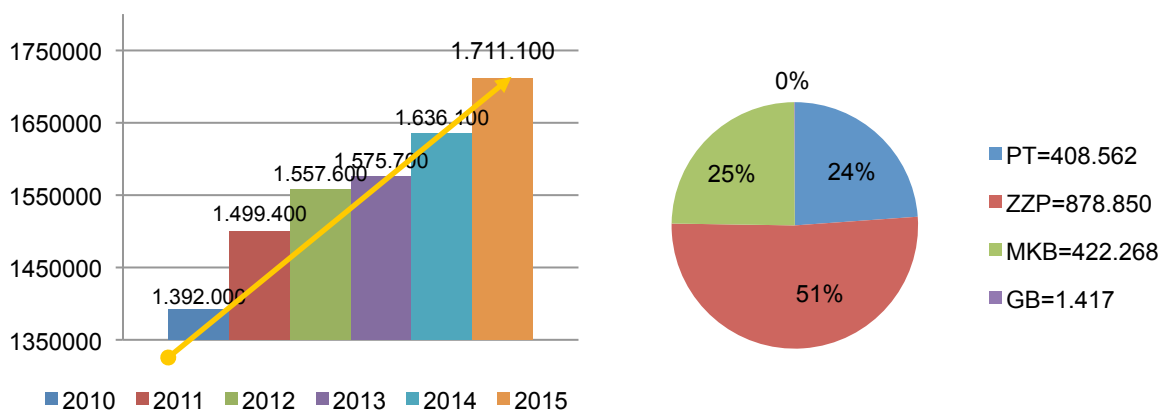
1. Bedrijven in Nederland

Per 1 januari 2015 telt de Kamer van Koophandel 1.711.100 actieve bedrijven in het Handelsregister. Dit aantal is opgebouwd uit 1.629.100 hoofdvestigingen en 82.000 nevenvestigingen.

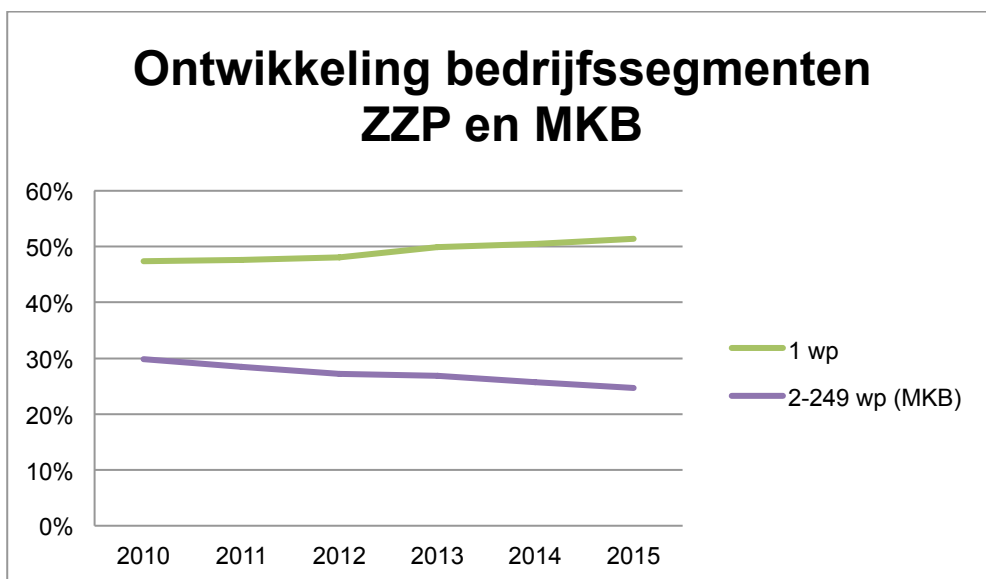
1.1 Bedrijvenstand

In onderstaande linker grafiek is de stand van het aantal bedrijven weergegeven op 1 januari van de desbetreffende jaren. Hieruit valt op te maken dat het aantal bedrijven toeneemt. Ten opzichte van 2014 is er een groei van 5%. Dit ondanks –of juist door- de onstuimige periode waarmee Nederland te maken heeft. De groei komt tot stand door het toenemende aantal zzp'ers (6% t.o.v. 2013). Het mkb blijft stabiel t.o.v. 2013; procentueel 1% afname waar in 2010 nog een groei van 7% werd gehaald. Regionaal zien wij een afname van het aantal mkb'ers in Zeeland, Zuid-Holland, Groningen, Friesland, Drenthe en Limburg. Het mkb heeft vooral last van een aflatende vraag naar producten en diensten en concurrentie door onder andere internettoepassingen. Het segment Grootbedrijf staat onder druk, het aantal neemt met 1% af. Deze ontwikkeling heeft een enorme impact op de werkgelegenheid in Nederland.

Het aantal bedrijven naar grootteklasse laat zien dat meer dan de helft bestaat uit bedrijven met 1 werkzame persoon (zzp). De rest wordt als volgt verdeeld: 24% uit bedrijven met mensen die minder dan 15 uur in de week werken (PT=parttime bedrijven), 25% valt in het mkb-segment en 0,1% uit Grootbedrijf.

Op 13 december 2014 werd in de DFT (De Financiële Telegraaf) een artikel over de export in Nederland gepubliceerd. Op basis van gegevens van het CBS werd de volgende quote aangehaald: "Van de grote Nederlandse bedrijven – ondernemingen met meer dan 250 werknemers, een omzet van meer dan €50 miljoen of een balanstotaal groter dan € 43 miljoen- is bijna de hele populatie actief in het buitenland. Samen met ondernemingen die deel uitmaken van een groot buitenlands concern is het grootbedrijf goed voor driekwart van de Nederlandse export." Wanneer wij naar absolute aantallen kijken dan zien wij dat zo'n 1.400 bedrijven uit het Handelsregister als grootbedrijf staat ingeschreven. Dus 0,1% van de Nederlandse bedrijven zijn dus goed voor driekwart van de Nederlandse export. Bovendien vertoont deze groep over de jaren een lichte daling.

1.2 Sector

De volgorde van de sectorindeling verandert wanneer wij binnen de segmenten gaan vergelijken. De dienstverlening is veruit de grootste groep en is dan ook de hardst groeiende sector in Nederland. Bij de zelfstandigen zonder personeel zie je verder sectoren met typische beroepen die je alleen of in samenwerkingsverband goed kan uitvoeren. Bij het mkb zijn het sectoren waar ook andere karakteristieken een rol spelen, te denken valt aan onroerend goed, personeel, voorraad en financiën.

Zzp	2014	aandeel %
Zakelijke diensten	251.872	29%
Bouw	112.413	13%
Gezondheid	78.171	9%
Detailhandel	59.310	7%
Cultuur, sport en recreatie	58.753	7%
ICT en media	50.431	6%
Groothandel	43.462	5%
Land- en tuinbouw	33.380	4%
Industrie	30.801	4%
Logistiek	20.881	2%
Horeca	19.499	2%
Financiële instellingen	9.356	1%
Energie, water en milieu	1.250	0%
Overig	109.271	12%
Totaal	878.850	100%

Mkb	2014	aandeel %
Zakelijke diensten	74.078	18%
Detailhandel	67.441	16%
Groothandel	38.692	9%
Land- en tuinbouw	35.477	8%
Bouw	33.138	8%
Horeca	32.296	8%
Industrie	27.799	7%
Gezondheid	26.772	6%
Logistiek	16.831	4%
ICT en media	16.436	4%
Cultuur, sport en recreatie	9.271	2%
Financiële instellingen	8.193	2%
Energie, water en milieu	1.601	0%
Overig	34.243	8%
Totaal	422.268	100%

1.3 Zzp

De dynamiek van deze sectoren laat zien dat het totaal aantal zzp-bedrijven in vijf jaar met 51% is gestegen. Beroepen in de gezondheidssector zijn in vijf jaar verdrievoudigd. De financiële sector is de enige sector, mede door de bankencrisis uit 't verleden, die is gekrompen.

1.4 Mkb

Voor het MKB zien wij een stijgingspercentage van 2% over vijf jaar. Het hardst gegroeid zijn bedrijven in de gezondheidssector. Hier zie je een toename van het aantal bedrijven van zo'n 43%. Ook de bedrijven in landbouw en tuinbouw zijn enorm gestegen, ware het niet dat deze bedrijven zich onlangs hebben moeten registreren in het Handelsregister vanwege subsidie-eisen. De recente crisis heeft er wel voor gezorgd dat de sectoren Industrie, Bouw, Detailhandel, Groothandel, Logistiek en Financiën allen zijn afgenomen. De beperkte interne afzetmarkt die voornamelijk deze sectoren trof en het hoge aantal faillissementen, heeft deze sectoren mede in de problemen gebracht.

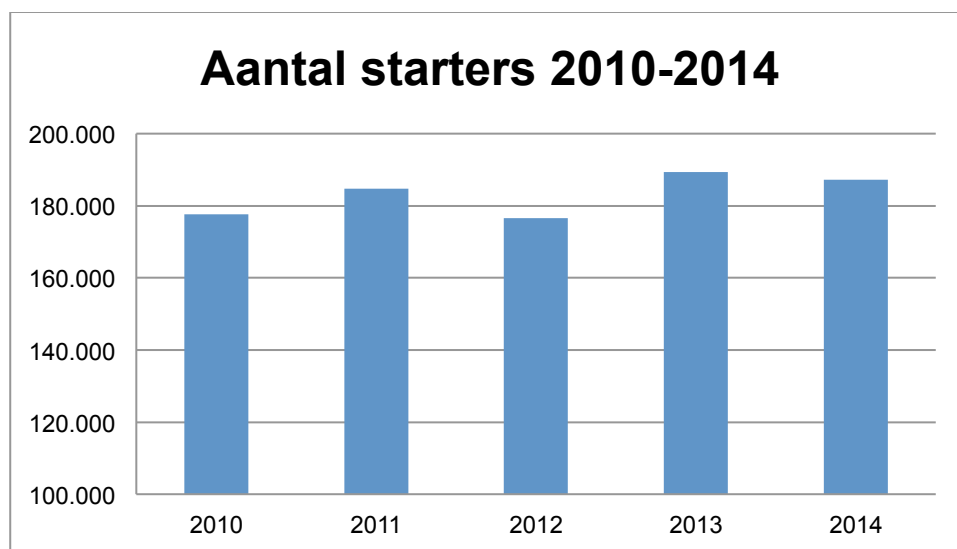

2. Startende bedrijven

2.1 Startende bedrijven in 2014

Op 1 januari 2015 zijn 187.177 startende bedrijven geteld over 2014. Hiervan is het merendeel (145.458) een startende hoofdvestiging. 8.843 betreffen startende nevenvestigingen en 32.876 overige oprichtingen. Bij de overige oprichtingen zitten onder andere de besloten vennootschappen en de verenigingen en stichtingen die een nieuwe vestiging oprichten.

Onderstaande grafiek geeft het verloop van dit aantal startende bedrijven weer vanaf 2010.

Hieruit blijkt dat er een lichte daling van 1,2% is t.o.v. 2013. Wanneer wij inzoomen op het aantal hoofdvestigingen dan zien wij een stabiele groei van 32% vanaf 2010. Opvallend is het aantal nevenvestigingen dat al sinds 2010 structureel met 38% afneemt. Een van de motieven hiervoor kan gevonden worden in de vele reorganisaties die plaatsvinden door de economische situatie en de achterblijvende interne vraag. Door het afnemen van banen in Nederland zien veel professionals mogelijkheden om hun ondernemerschap te gelde te maken.

2.2 Startende bedrijven per sector in de segmenten zzp en mkb

Na het overzicht van het aantal starters wordt in deze paragraaf gekeken naar het aantal starters per sector. Ook hier is gekozen om dit weer te geven voor het aantal zzp'ers en voor het mkb. Hieronder volgt de stand van 2014 en voor het aandeel van de sector.

Zzp	2014	aandeel %
Zakelijke diensten	32.616	29%
Bouw	13.273	11%
Gezondheid	11.336	10%
Detailhandel	11.039	10%
Cultuur, sport en recreatie	6.098	6%
ICT en media	6.027	6%
Groothandel	5.095	5%
Logistiek	3.550	3%
Horeca	3.804	3%
Industrie	3.317	3%
Land- en tuinbouw	2.858	2%
Financiële instellingen	493	0%
Energie, Water en Milieu	230	0%
Overig	14.549	13%
Totaal	114.285	100%

Mkb	2014	aandeel %
Zakelijke diensten	4.098	20%
Detailhandel	3.703	18%
Horeca	2.413	10%
Gezondheid	2.035	10%
Groothandel	1.592	7%
ICT en media	1.293	6%
Bouw	996	5%
Industrie	804	4%
Logistiek	776	3%
Land- en tuinbouw	737	3%
Cultuur, sport en recreatie	702	3%
Financiële instellingen	199	1%
Energie, Water en Milieu	84	0%
Overig	1.668	7%
Totaal	21.100	100%

Hieruit blijkt dat bij de startende zzp'ers bijna 30% kiest voor de zakelijke dienstverlening. Andere sectoren die het goed doen bij de zzp'ers zijn de bouw en de horeca. Bij de startende mkb'er - absoluut gezien een fractie ten opzichte van de startende zzp'er – zitten de meeste starters eveneens in de zakelijke dienstverlening. Groei zien wij in de Industrie, Horeca en Landbouw & tuinbouw. Deze laatste sector is gegroeid door de nieuwe verplichting tot inschrijven vanwege subsidie-eisen.

2.3 Populairste startersactiviteiten top 5 in de segmenten zzp en mkb

In 2014 zijn er 187.177 starters. Hieronder volgt een top 5 van de populairste activiteiten waarin gestart werd. Ook in deze paragraaf wordt een onderscheid gemaakt tussen zzp'er en mkb'er.

Zzp - populairste startersactiviteiten	2014
Organisatie-adviesbureaus	7.702
Algemene burgerlijke en utiliteitsbouw	6.299
Overige specialistische zakelijke dienstverlening*	2.951
Overige paramedische praktijken (geen fysiotherapie en psychologie) en alternatieve genezers*	2.653
Schoonheidsverzorging, pedicures en manicures	2.089

Mkb - populairste startersactiviteiten	2014
Restaurants	859
Cafeteria's, lunchrooms, snackbars, ijssalons, eetkramen e.d.	703
Ontwikkelen, produceren en uitgeven van software	561
Organisatie-adviesbureaus	537
Kinderopvang	481

Bij de zzp'er staan de organisatie-adviesbureaus al jaren bovenaan als het gaat om populairste startersactiviteiten. Ook probeert de zzp'er het vaak in de bouw. Bij de mkb'er is de populairste startersactiviteit het openen van een restaurant of lunchroom.

2.4 Overlevingsratio naar sector per de segmenten zzp en mkb

Overlevingskans na 5 jaar	zzp	mkb
Land- en tuinbouw	58%	83%
Gezondheid	69%	77%
Cultuur, sport en recreatie	67%	57%
ICT en media	60%	52%
Industrie	58%	60%
Financiële instellingen	58%	71%
Zakelijke diensten	57%	51%
Bouw	46%	46%
Horeca	45%	56%
Energie, water en milieu	44%	50%
Groothandel	44%	46%
Logistiek	40%	56%
Detailhandel	38%	46%

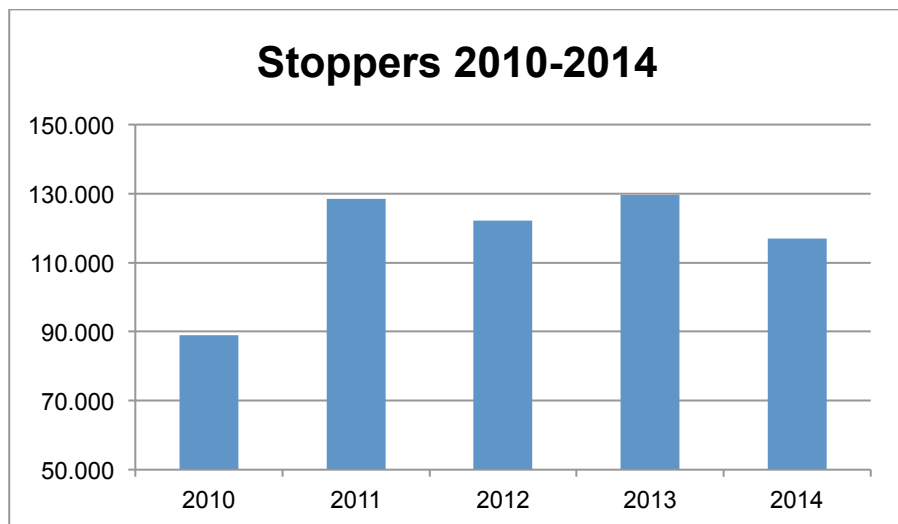
Bovenstaand zijn de overlevingskansen per sector weergegeven voor zowel het mkb als voor zzp'ers. Hieruit blijkt dat over het algemeen gesteld kan worden voor beide groepen dat na vijf jaar bijna de helft van het aantal start initiatieven gestrand is. Er zijn wel onderlinge verschillen. Zo doet het mkb het een stuk beter in de landbouw. De zzp'er doet het beter in onder andere de ICT.

3. Stoppende bedrijven en faillietverklaringen

3.1 Stoppende bedrijven in 2014

In 2014 zijn 116.947 bedrijven uit het handelsregister geschreven. Bijna 10% minder dan vorig jaar. Deze bijna 117.000 bedrijven bestaan uit 96.307 opgeheven hoofdvestigingen. 6.820 zijn gestopt als nevenvestiging en 13.820 zijn ambtshalve uitgeschreven. Ambtshalve worden bedrijven uitgeschreven als er langer dan een jaar geen activiteiten plaatsvinden.

3.2 Stoppende bedrijven in de segmenten zzp en mkb

In paragraaf 3.1 werd het totaal van het aantal stoppers weergegeven. In deze paragraaf worden de stoppers per sector nader bekeken. Net als bij de starters is er hier gekozen om dit weer te geven voor het aantal zzp'ers en voor het mkb. Hieronder volgt de stand van 2014 en het aandeel van de sector.

Zzp	2014	aandeel
Zakelijke diensten	17.434	27%
Bouw	8.107	13%
Detailhandel	7.527	12%
Gezondheid	4.546	7%
Groothandel	3.937	6%
ICT en media	3.261	5%
Cultuur, sport en recreatie	2.894	4%
Horeca	2.576	4%
Logistiek	2.431	4%
Industrie	1.879	3%
Land- en tuinbouw	1.222	2%
Financiële instellingen	499	1%
Energie, Water en Milieu	76	0%
Overig	7.965	12%
Totaal	64.354	100%

Mkb	2014	aandeel
Zakelijke diensten	4.460	20%
Detailhandel	4.313	19%
Horeca	2.176	10%
Groothandel	1.934	8%
Bouw	1.690	7%
Gezondheid	1.294	6%
Industrie	1.232	5%
ICT en media	1.154	5%
Logistiek	1.035	5%
Land- en tuinbouw	657	3%
Cultuur, sport en recreatie	569	2%
Financiële instellingen	553	2%
Energie, Water en Milieu	72	0%
Overig	1.731	8%
Totaal	22.870	100%

Ruim 64.000 zzp'ers zijn in 2014 gestopt. De sector die het hardst getroffen wordt, is ook de sector waar het meest in gestart wordt, namelijk de zakelijke dienstverlening. Andere sectoren die veel stoppers kenden, waren de bouw en de detailhandel. In het midden- en klein bedrijf stopten in 2014 vooral ondernemingen in de detailhandel maar ook zakelijke dienstverlening en horeca.

3.3 Stopactiviteiten

In 2014 zijn er 116.947 bedrijven gestopt met hun activiteiten. Hieronder volgt een top 5 van de activiteiten waar absoluut gezien de hardste klappen vielen in 2014. Net als in paragraaf 2.3 is hier een onderscheid gemaakt in de zelfstandige zonder personeel en het mkb

Zzp - stopactiviteiten	2014
Organisatie-adviesbureaus	4.250
Algemene burgerlijke en utiliteitsbouw	3.953
Ingenieurs en overig technisch ontwerp en advies	1.285
Reclamebureaus	1.267
Overige specialistische zakelijke dienstverlening	1.261

Mkb - stopactiviteiten	2014
Restaurants	837
Algemene burgerlijke en utiliteitsbouw	612
Organisatie-adviesbureaus	611
Cafeteria's, lunchrooms, snackbars, ijssalons, eetkramen e.d.	573
Kinderopvang	545

Er zijn veel activiteiten die overeen komen met de populairste startersactiviteiten. Conclusie is dan ook dat de dynamiek er hoog is: waar veel gestart wordt (concurrentie, mismanagement), vallen er ook veel weg.

3.4 Faillietverklaringen

2014 kende 6.903 faillietverklaringen. 21% minder dan in 2013.

In onderstaande tabel wordt het aantal faillietverklaringen per sector vermeld verdeeld naar de groep zzp'ers en mkb'ers. Een negatief veranderpercentage is bij de failliet verklaringen een goede beweging.

zzp	2013	2014	Δ%
Zakelijke diensten	405	326	-20%
Bouw	375	307	-18%
Detailhandel	359	249	-31%
Groothandel	228	210	-8%
Logistiek	135	115	-15%
Overig	127	108	-15%
Horeca	121	102	-16%
Industrie	105	98	-7%
Gezondheid	45	46	2%
ICT en media	76	39	-49%
Land- en tuinbouw	27	33	22%
Financiële instellingen	32	25	-22%
Cultuur, sport en recreatie	27	20	-26%
Energie, Water en Milieu	6	6	0%
Eindtotaal	2.068	1.684	-19%

mkb	2013	2014	Δ%
Detailhandel	1.067	675	-37%
Zakelijke diensten	1.041	588	-44%
Bouw	869	532	-39%
Groothandel	484	442	-9%
Overig	257	401	56%
Industrie	479	374	-22%
Horeca	280	248	-11%
Logistiek	211	179	-15%
Gezondheid	188	177	-6%
ICT en media	178	122	-31%
Land- en tuinbouw	72	54	-25%
Cultuur, sport en recreatie	52	40	-23%
Energie, Water en Milieu	9	27	200%
Financiële instellingen	36	27	-25%
Eindtotaal	5.223	3.886	-26%

Bij de zzp'ers waren er in 2014 1.684 faillietverklaringen. 19% minder dan in 2013. Sectoren met absoluut veel faillietverklaringen zijn de zakelijke diensten en de bouw. In de meeste sectoren was er een teruggang. Relatief kende de sector land- en tuinbouw de grootste toename. In het midden- en kleinbedrijf waren er 3.886 faillietverklaringen in 2014. Hier is de afname 26%. Sectoren met absoluut veel faillietverklaringen zijn de detailhandel en de zakelijke dienstverlening. In de sectoren overig (vooral overige dienstverlening) en energie, water en milieu was er een groei.

4. Startersprofielen

In hoofdstuk vier en vijf wordt nader ingegaan op de profielen van de ondernemer. Dus de persoon achter de onderneming (hoofdvestiging). Hierbij geldt: een ondernemer kan meerder ondernemingen hebben en vice versa. In hoofdstuk vier wordt allereerst ingegaan op de belangrijkste persoonsprofielen achter de startende ondernemers. In hoofdstuk vijf volgen de ondernemersprofielen.

4.1 Startende ondernemers in 2014 en het verloop vanaf 2010

In het jaar 2014 telde het handelsregister 154.500 startende ondernemers. Het aantal personen dat een onderneming heeft gestart ligt hiermee lager dan het aantal van 2013. Mogelijke oorzaken zijn de aantrekkende economie: meer mensen vinden een baan in loondienst of minder mensen durven het risico aan te gaan ondernemen.

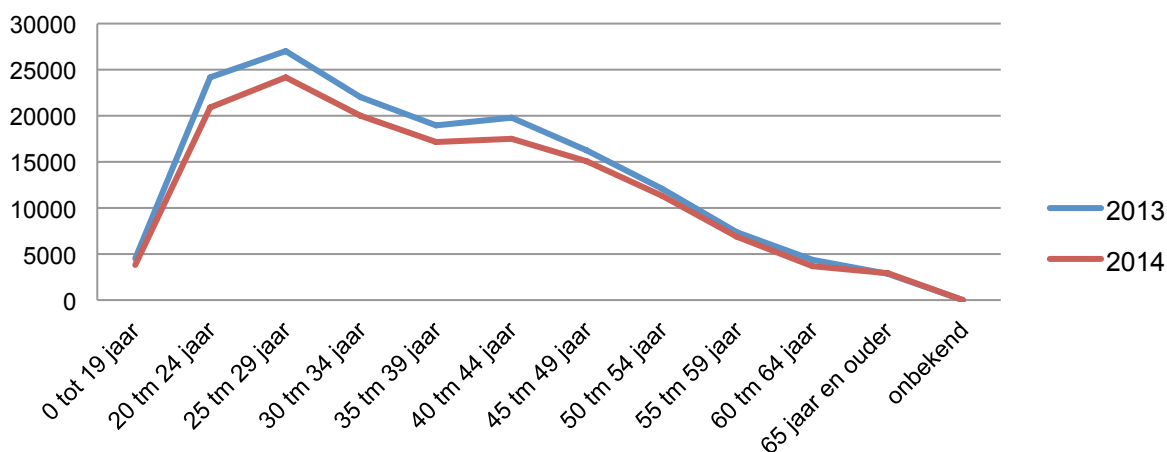
4.2 Startende ondernemers per sector

Zzp	Aandeel zzp	Aandeel vrouwen	Mkb	Aandeel mkb	Aandeel vrouwen
Zakelijke diensten	28%	38%	Detailhandel	19%	43%
Gezondheid	10%	79%	Zakelijke diensten	19%	30%
Detailhandel	10%	51%	Horeca	14%	37%
Cultuur, sport en recreatie	6%	46%	Gezondheid	4%	61%
Horeca	3%	38%	Cultuur, sport en recreatie	5%	30%
Groothandel	4%	21%	Groothandel	7%	21%
ICT en media	5%	14%	ICT en media	8%	13%
Industrie	3%	23%	Land- en tuinbouw	3%	30%
Land- en tuinbouw	3%	15%	Industrie	3%	23%
Logistiek	3%	7%	Logistiek	5%	11%
Bouw	12%	1%	Bouw	5%	10%
Financiële instellingen	0%	13%	Financiële instellingen	0%	15%
Energie, water en milieu	0%	1%	Energie, water en milieu	0%	5%
Overig	13%	58%	Overig	9%	39%

4.3 Leeftijden, man-vrouw, herkomst

Hieronder is grafisch weergegeven hoe de startende ondernemers over de leeftijdscategorieën zijn verdeeld. De gemiddelde leeftijd van de startende ondernemers is in 2014 37 jaar. De afgelopen vijf jaar is deze leeftijd vrij stabiel gebleken.

Leeftijd startende ondernemer

In onderstaande tabellen wordt verder ingezoomd op de leeftijdsverdeling van de zelfstandige zonder personeel (zzp) en het midden- en kleinbedrijf (mkb). Dit is voor 2014 weergegeven. In de tweede kolom staat de relatieve verandering ten opzichte van 2013. Uit de 2014-kolom blijkt dat de zzp'ers ouder zijn als ze een onderneming starten dan de mkb'ers. 58,8% is jonger dan 40 tegenover 63,7% in het mkb. Ook blijkt, kijkende naar de tweede kolom, dat het aantal zzp'ers met -5% afneemt en het aantal mkb'ers met -11%. Het aantal startende ondernemers is toegenomen in de zzp-leeftijdsklasse 50-54 jaar en bij de 65+ klasse. Dit laatste is te wijten aan het aantal mensen dat zelfstandig rondom de pensionering nog actief wil blijven en dat vooral zelfstandig wil doen. In de leeftijdsklasse 0 t/m 19 neemt het aantal bij beide segmenten af.

Zzp	2014	Δ%
0 tot 19 jaar	2,2%	-11,4%
20 tm 24 jaar	13,6%	-7,6%
25 tm 29 jaar	16,6%	-5,9%
30 tm 34 jaar	14,1%	-5,2%
35 tm 39 jaar	12,3%	-5,4%
40 tm 44 jaar	12,7%	-5,7%
45 tm 49 jaar	10,9%	-2,0%
50 tm 54 jaar	8,0%	0,2%
55 tm 59 jaar	4,9%	-1,7%
60 tm 64 jaar	2,6%	-10,5%
65 jaar en ouder	2,1%	14,1%
Eindtotaal	100,0%	-4,8%

Mkb	2014	Δ%
0 tot 19 jaar	2,6%	-15,8%
20 tm 24 jaar	16,8%	-13,2%
25 tm 29 jaar	18,8%	-8,7%
30 tm 34 jaar	14,0%	-8,3%
35 tm 39 jaar	11,5%	-8,8%
40 tm 44 jaar	11,5%	-14,2%
45 tm 49 jaar	9,5%	-13,5%
50 tm 54 jaar	7,9%	-4,6%
55 tm 59 jaar	4,5%	-8,3%
60 tm 64 jaar	1,9%	-13,0%
65 jaar en ouder	1,0%	-16,4%
Eindtotaal	100,0%	-10,6%

In 2014 is de man-vrouw verhouding van de startende ondernemers respectievelijk 61,7% en 38,3%. Voorgaande jaren lag deze verhouding minder ver uit elkaar. In 2010 bijvoorbeeld was 59,8% van het mannelijke geslacht en 40,2% vrouwelijk. Bij de zzp'ers is deze verhouding zo'n 62% om 38%. Bij de mkb'ers is dit 68% om 32%. Verderop in dit rapport komt de verhouding m/v bij het totale ondernemerschap in Nederland ook aan bod.

In het Handelsregister wordt ook het geboorteland geregistreerd van de startende ondernemer. Zo'n 14% van de startende ondernemers heeft een ander geboorteland dan Nederland. Hieronder volgt een overzicht van de zzp'er en de mkb'er die in het buitenland geboren zijn.

Zzp	aantal	%
Turkije	2.111	10%
Polen	1.919	9%
Suriname	1.460	7%
Marokko	1.103	5%
Bulgarije	846	4%

Mkb	aantal	%
Turkije	634	16%
China	344	8%
Marokko	298	7%
Polen	180	5%
Suriname	169	4%

Uit het zzp-overzicht blijkt dat 10% van de in het buitenland geboren starters, in Turkije geboren is. Binnen het mkb is 8% in China geboren.

4.4 Populairste startersactiviteiten top 5 m/v

In paragraaf 4.4 staat de top 5 van de populairste activiteiten waarin zzp- en mkb-ondernemingen gestart worden. In deze paragraaf wordt uiteengezet in welke activiteiten vooral de mannen starten en in welke de vrouwen. Dit onderverdeeld naar zzp'er en mkb'er.

Zzp	mannen	aandeel mannen
Algemene burgerlijke en utiliteitsbouw	5.928	98%
Organisatie-adviesbureaus	6.794	64%
Overige specialistische zakelijke dienstverlening	2.786	60%
Ingenieurs en overig technisch ontwerp en advies	1.793	91%
Ontwikkelen, produceren en uitgeven van software	1.650	92%

Mkb	mannen	aandeel mannen
Ontwikkelen, produceren en uitgeven van software	608	93%
Restaurants	589	68%
Cafeteria's, lunchrooms, snackbars, ijssalons, eetkramen e.d.	533	59%
Vervoer per taxi	483	93%
Algemene burgerlijke en utiliteitsbouw	348	88%

Bij de mannelijke zzp'er wordt veel gestart in de bouw en in organisatieadviesbureaus. Vooral de activiteit Bouw blijkt een mannelijk beroep te zijn (98%). Voor de mannelijke mkb'er zijn dit de activiteiten als softwareproducent of als restauranthouder.

Zzp	vrouwen	aandeel vrouwen
Organisatie-adviesbureaus	2.461	36%
Overige paramedische praktijken (geen fysiotherapie en psychologie) en alternatieve genezers	2.078	84%
Schoonheidsverzorging, pedicures en manicures	1.965	97%
Overige dienstverlening n.e.g.	1.375	79%
Haarverzorging	1.363	80%

Mkb	vrouwen	aandeel vrouwen
Cafeteria's, lunchrooms, snackbars, ijssalons, eetkramen e.d.	372	41%
Detailhandel via postorder en internet in kleding en mode-artikelen	292	54%
Restaurants	280	32%
Organisatie-adviesbureaus	180	37%
Haarverzorging	144	68%

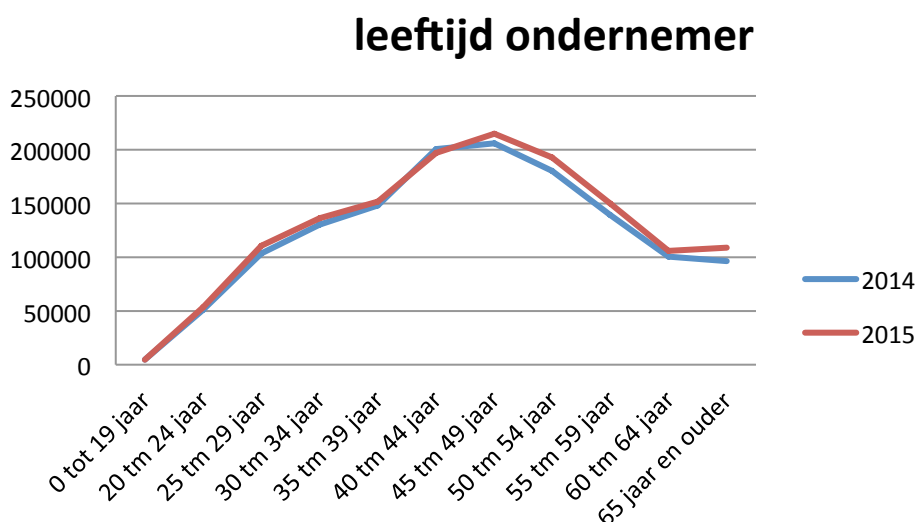
Voor vrouwelijke zzp'ers geldt dat er vooral gestart wordt in de activiteit Organiseatieadviesbureaus. Ook persoonlijke verzorging is een belangrijke ondernemersactiviteit. Voor de vrouwelijke mkb'er doet de horeca het goed. Maar ook verkopen van diensten en producten via internet is een populaire markt voor veel vrouwen.

5. Ondernemersprofielen

5.1 Leeftijden, man-vrouw, herkomst

Hieronder is grafisch weergegeven hoe de ondernemers over de leeftijdscategorieën zijn verdeeld. De gemiddelde leeftijd van de ondernemers is in 2014, 47 jaar. Vorig jaar was dit nog 46 jaar. Vooral in de categorie 65+ is er een toename. Dit is te wijten aan het aantal mensen dat zelfstandig rondom de pensionering nog actief wil blijven en dat vooral zelfstandig wil doen. Ook de verhoging van de pensioengerechtigde leeftijd van 65 naar 67 speelt hier een rol.

In onderstaande tabellen wordt verder ingezoomd op de leeftijdsverdeling van de zelfstandige zonder personeel (zzp) en het midden- en klein bedrijf (mkb). Dit is voor 2014 weergegeven. In de laatste kolom staat de relatieve verandering ten opzichte van vorig jaar. Hieruit blijkt dat van de ondernemende zzp'er 36% ouder dan 50 jaar is. Bij de mkb'er is 43% boven de 50. Veel mkb'ers (10,3% toename) heeft na de 65^e jarige leeftijd nog steeds een bedrijf, dat kan wijzen op het feit dat het voor veel mkb'ers moeilijk is om zijn/haar bedrijf te verkopen.

ZZP	1-1-2015	Δ%
0 tot 19 jaar	0,3%	10,1%
20 tm 24 jaar	3,7%	7,8%
25 tm 29 jaar	8,0%	7,7%
30 tm 34 jaar	10,2%	5,0%
35 tm 39 jaar	11,5%	0,6%
40 tm 44 jaar	15,2%	0,6%
45 tm 49 jaar	15,2%	4,7%
50 tm 54 jaar	12,9%	7,7%
55 tm 59 jaar	9,7%	7,5%
60 tm 64 jaar	6,8%	5,3%
65 jaar en ouder	6,6%	12,9%
Eindtotaal	100,0%	5,1%

MKB	1-1-2015	Δ%
0 tot 19 jaar	0,2%	23,4%
20 tm 24 jaar	2,8%	9,6%
25 tm 29 jaar	5,9%	1,7%
30 tm 34 jaar	8,1%	-0,5%
35 tm 39 jaar	9,9%	-4,9%
40 tm 44 jaar	14,4%	-5,5%
45 tm 49 jaar	15,7%	-0,9%
50 tm 54 jaar	14,8%	3,2%
55 tm 59 jaar	11,9%	2,5%
60 tm 64 jaar	9,0%	0,9%
65 jaar en ouder	7,4%	10,3%
Eindtotaal	100,0%	0,4%

Op 1 januari 2015 is de man-vrouw verhouding van de ondernemers respectievelijk 65,6% en 34,4%. In 2010 bijvoorbeeld was nog 68,1% van het mannelijke geslacht en 31,9% vrouwelijk. De verhouding begint wat minder scheef te raken. Bij de startende ondernemers lag deze verhouding wel dichter bij elkaar. Toch blijkt uit de cijfers dat de mannelijke ondernemers nog de boventoon voeren.

In het Handelsregister wordt ook het geboorteland geregistreerd van de ondernemer. Zo'n 13% van de ondernemers heeft een ander geboorteland dan Nederland. Zoals in paragraaf 4.3 hebben wij kunnen zien dat het aantal startende ondernemers op 14% lag wat betekent dat het percentage in de komende jaren verder zal stijgen. Daarnaast weten wij

dat inmiddels veel van de immigranten uit deze landen uit de 3^e en 4^e generatie komen en daarom ingeschreven staan als Nederlander. Hieronder volgt een overzicht van de zzp'er en de mkb'er die in het buitenland geboren zijn.

Zzp	aantal	%
Turkije	11.758	11%
Suriname	10.214	9%
Polen	8.549	7%
Duitsland	6.658	6%
Marokko	6.047	5%

Mkb	aantal	%
Turkije	8.313	18%
China	5.094	11%
Marokko	3.086	7%
Suriname	2.415	5%
Duitsland	2.004	4%

Uit het zzp-overzicht blijkt dat 11% van de in het buitenland geboren ondernemers in Turkije geboren is. Bij de starters was dit percentage 10%. Binnen het mkb is 11% in China geboren. Bij de starters lag dit percentage lager, namelijk op 8%.

5.2 Populairste ondernemersactiviteiten

In paragraaf 5.2 staat de top 5 van populairste activiteiten waarin startende mannelijke en vrouwelijke zzp- en mkb-ondernemers starten. In deze paragraaf wordt uiteengezet voor welke activiteiten dat geldt voor de huidige populatie ondernemers. De onderverdeling is dezelfde.

Zzp	mannen	aandeel mannen
Algemene burgerlijke en utiliteitsbouw	44.360	98%
Organisatie-adviesbureaus	40.525	67%
Ingenieurs en overig technisch ontwerp en advies	17.795	90%
Ontwikkelen, produceren en uitgeven van software	13.557	91%
Bouwtimmeren	13.471	98%

Mkb	mannen	aandeel mannen
Restaurants	8.905	64%
Algemene burgerlijke en utiliteitsbouw	7.164	81%
Handel in en reparatie van personenauto's en lichte bedrijfsauto's (geen import van nieuwe)	6.586	81%
Fokken en houden van melkvee	6.212	65%
Cafeteria's, lunchrooms, snackbars, eetkramen e.d.	6.184	59%

Zzp	vrouwen	aandeel vrouwen
Organisatie-adviesbureaus	19800	33%
Schoonheidsverzorging, pedicures en manicures	17.239	98%
Overige paramedische praktijken (geen fysiotherapie en psychologie) en alternatieve genezers	16.114	83%
Schrijven en overige scheppende kunst	13.512	55%
Haarverzorging	12.453	83%

Mkb	vrouwen	aandeel vrouwen
Restaurants	4.923	35%
Haarverzorging	4.656	63%
Cafeteria's, lunchrooms, snackbars, eetkramen e.d.	4.243	41%
Fokken en houden van melkvee	3.370	35%
Cafés	3.119	38%

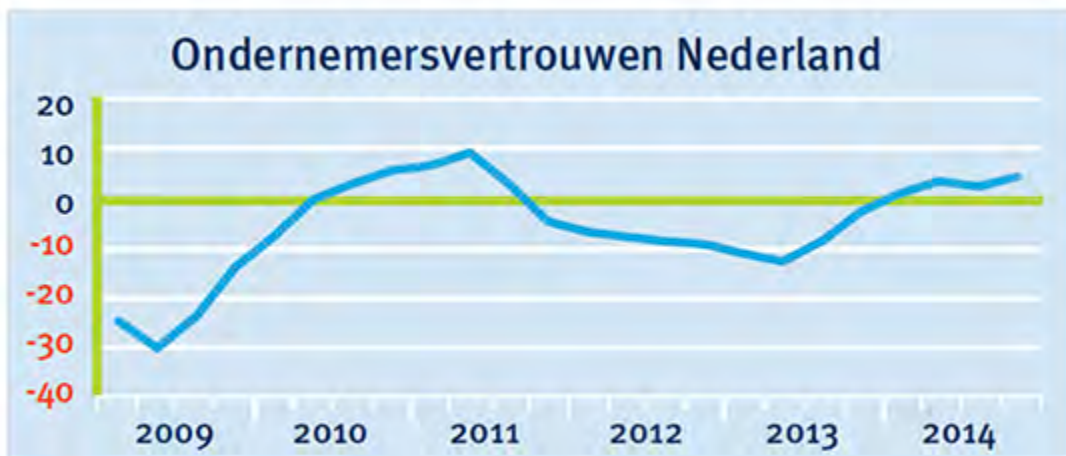
Uit de bovenstaande overzichten blijkt dat de mannelijke zzp-ondernemers op 1 januari 2015 vooral ondernemen in de activiteiten: organisatie - adviesbureaus en in de bouw. Bij het mkb doet ook de horeca en de landbouw en tuinbouw het goed bij de mannen. Voor de vrouwelijke zzp'ers geldt dat er vooral gestart wordt in de activiteit organisatie en adviesbureaus en persoonlijke verzorging. De vrouwelijke mkb'er richt zich vooral op de horeca en de haarverzorging.

6. Verwachtingen van de ondernemers

- Vertrouwen bedrijfsleven neemt toe tot hoogste stand in ruim drie jaar
- Verwachtingen voor 2015: meer omzet, export en investeringen, maar geen groei werkgelegenheid
- Vertrouwen in meeste sectoren toegenomen

6.1 Meer vertrouwen ondernemers

Het ondernemersvertrouwen, de stemmingsindicator van het Nederlandse bedrijfsleven, is aan het begin van het vierde kwartaal hoger uitgekomen dan in het derde kwartaal. De ondernemers zijn nu een jaar lang positief gestemd en het vertrouwen is in ruim drie jaar niet zo groot geweest als nu. Daarnaast zijn de ondernemers overwegend positief over 2015: ze rekenen komend jaar op meer omzet, export en investeringen. De ondernemers voorzien echter geen groei van de werkgelegenheid. Dit blijkt uit de ConjunctuurEnquête Nederland van het CBS, EIB, KvK, MKB Nederland en VNO-NCW.

Bron: CBS, EIB, KvK, MKB Nederland en VNO-NCW

6.2 Ondernemers voorzien vooral groei in 2015

Ondernemers zijn overwegend positief over 2015. Volgens ruim een derde van hen zal er in 2015 meer omzet worden behaald dan in 2014. Daarentegen verwacht slechts één op de tien een lagere omzet, zodat per saldo bijna een kwart van het bedrijfsleven uitgaat van omzetgroei. Daarmee is de verwachting voor 2015 veel positiever dan dat de verwachtingen voor 2014 en 2013 waren. Ook de omzet uit export zal volgens de ondernemers toenemen in 2015: per saldo denkt 18 procent van het exporterende bedrijfsleven meer buitenlandse omzet binnen te halen. De investeringsverwachtingen zijn eveneens positiever dan voorgaande jaren. Zo denkt 20 procent van de ondernemers in 2015 meer te investeren dan in 2014 en verwacht 15 procent minder te investeren. Verreweg de meeste ondernemers (65 procent) denken evenveel te investeren in 2015. De afgelopen jaren was de teneur juist dat er minder geïnvesteerd zou worden. Over de werkgelegenheid in 2015 zijn de ondernemers voorzichtig. Het aantal ondernemers dat denkt dat de personeelsomvang zal toenemen is een fractie kleiner dan zij die denken dat de personeelssterkte zal afnemen. Per saldo wordt er dus geen verbetering van de werkgelegenheid voorzien. Wel is het aantal bedrijven dat denkt personeel af te gaan stoten beduidend lager dan voorgaande jaren.

Conjuncturenquête Nederland: verwachtingen voor 2015

6.3 Vertrouwen in meeste sectoren verbeterd

In nagenoeg alle sectoren verbeterde het ondernemersvertrouwen. Het vertrouwen in de bouwsector verbeterde sterk, na een terugval in het vorige kwartaal. Hoewel de productie van de bouwsector in het tweede en derde kwartaal kromp, zien de ondernemers ook signalen die op verbetering wijzen. Zo stijgt het aantal bouwvergunningen en is er meer beweging op de woningmarkt. Hoewel nog negatief, is het vertrouwen veel beter dan in de voorgaande jaren. Ook ondernemers in de transportsector waren beduidend positiever gestemd dan een kwartaal eerder. Ze zagen op het gebied van omzet en economisch klimaat verbeteringen in het derde kwartaal en dit werkt door in het vertrouwen aan het begin van het vierde kwartaal.

Ondernemersvertrouwen

	2014 2e kwartaal	2014 3e kwartaal	2014 4e kwartaal
Totaal bedrijfsleven	4,0	2,9	4,9
Delfstoffenwinning	14,2	14,2	15,4
Industrie	0,3	1,2	2,0
Bouwnijverheid	-4,8	-10,0	-2,2
Autohandel en -reparatie	-12,9	-4,3	-4,7
Groothandel	9,0	10,8	10,9
Detailhandel	3,9	5,9	7,1
Vervoer en opslag	0,4	-0,1	4,0
Horeca	9,2	2,8	4,8
Informatie en communicatie	11,3	5,8	5,4
Verhuur en handel onroerend goed	5,3	7,8	6,1
Zakelijke dienstverlening	4,7	4,1	5,1

Verder zijn de ondernemers in de industrie positiever gestemd. Eerder meldde het CBS dat het producentenvertrouwen in de industrie in oktober verbeterde tot het hoogste niveau in ruim drie jaar tijd. Ook in de detailhandel en horeca zijn de ondernemers positiever geworden; in de groothandel bleef het vertrouwen onveranderd groot.